

Raportti ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman 2008 – 2010 toteumasta

Esipuhe

Ihmisen terveyden edistäminen ja turvallisen elinympäristön varmistaminen ovat yhteiskunnan keskeisiä tavoitteita. Ympäristöterveydenhuolto kokoa julkishallinnon harjoittaman valvonnan, jossa valvotaan ihmisen terveyteen vaikuttavaa elinympäristöä. Terveyttä varmistetaan terveydensuojelun lisäksi huolehtimalla elintarvikkeiden, kemikaalien, tupakoinnin, kuluttajaturvallisuuden sekä eläinterveiden ja hyvinvoinnin riittävästä valvonnasta. Valvonnan ylimmästä johdosta vastaavat neljä ministeriötä, sosiaali- ja terveysministeriö (STM), maa- ja metsätalousministeriö (MMM), työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) ja ympäristöministeriö (YM), joilla toimii kolme keskusvirastoa, Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes). Alueellisesta ohjauksesta vastaavat aluehallintovirastot ja valvonnan toteutuksesta vastaavat pääsääntöisesti kunnat.

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma on väline, jolla ohjataan ja yhdenmukaistetaan tätä laaja-alaista valvontaa kunnissa ja muissa ympäristöterveydenhuollon viranomaisissa. Eri hallinnonalojen yhteisen ohjelman tavoitteena on yhdenmukaistaa valvonta- ja ratkaisukäytäntöjä, ohjata valvontaa riskiperusteiseksi sekä parantaa valvonnan vaikuttavuutta, kun toiminta pohjautuu suunnitelmallisuuteen. Ohjelmakauden 2008 - 2010 päätyttyä keskusvirastot ovat laatineet tämän raportin, jossa kuvataan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteiden toteutumista.

Ohjelmakauden 2008 - 2010 aikana keskusvirastojen ohjeistus kunnille ja muille valvontaviranomaisille on yhdenmukaistunut ja valvonnan suunnitelmallisuus paikallistasolla on kehittynyt. Ohjelmakaudella toteutuneen ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön yhdenmukaistamisen myötä on suunnittelun tueksi voitu laatia yksi yhteinen valvontaohjelma erillisten valvontaohjelmien tilalle ja kaikki toimialat on saatettu suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Valvonnan näkyvyys on parantunut, mm. paikalliset tiedotusvälineet ovat olleet kiinnostuneita valvonnan tuloksista, mikä on osaltaan lisännyt valvonnan vaikuttavuutta. Toiminnanharjoittajien omavalvontaa sekä vastuuta toimintansa turvallisuudesta on korostettu. Maksullisen valvonnan osuus on lisääntynyt ohjelmakauden aikana, vaikka maksullisuutta ei ole edelleenkään toteutettu kaikilta osin lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Ohjelmakaudella 2011 - 2014 tulee edelleen kehittää ohjaamisen yhtenäisyyttä, mm. yhtenäisten painopisteiden avulla. Raportoinnin yhtenäistämiseksi on selkeä tarve oikean ja vertailukelpoisen tiedon saamiseksi. Raportoinnin osalta tulee kehittää sekä tietojärjestelmiä että ohjeistusta. Valvontaa on suunnattava nykyistä riskiperusteisemmin ja valvontaa on suunniteltava entistä pitkäjänteisemmin. Edelleen keskusvirastot näkevät ohjeistuksen yhtenäistämistarvetta koskien suunnittelun riskiperusteisuutta, laatujärjestelmiä, henkilöstön riittävyttä ja osaamista, erityistilanteisiin varautumista sekä viestintää, vaikka kaikilla osa-alueilla edistystä on jo tapahtunut.

Helsingissä 29.3.2012

Tuula Honkanen-Buzalski
Pääjohtaja
Evira

Seppo Ahvenainen
Ylijohtaja
Tukes

Marja-Liisa Partanen
Ylijohtaja
Valvira

Sisällys

Kuvailulehti	4
1 Johdanto	6
2 Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmat ja kunnan valvontasuunnitelma	6
2.1 Valvontaohjelmien ja kunnan valvontasuunnitelman laatiminen.....	7
2.2 Valvontasuunnitelman hyväksyminen kunnassa.....	8
2.3 Valvontasuunnitelman käsittely lääninhallituksessa	8
3 Yhteisen valvontaohjelman ja kunnan valvontasuunnitelmien sisältö	9
3.1 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	9
3.2 Valvontakohdetyyppien riskinarviointi ja riskiluokitus sekä valvontakohdetyyppien tarkastustiheys	10
3.3 Näytteenoton ja valvontaprojektien ohjeistus.....	11
3.4 Raportointiohje.....	12
4. Muita periaatteita ympäristöterveydenhuollon valvonnassa	12
4.1 Voimavarojen riittävyys ja henkilöstön pätevyys	12
4.2 Laatutyö ja laatu järjestelmät ympäristöterveydenhuollossa.....	13
4.3 Varautuminen erityistilanteisiin	14
4.4 Viestintä.....	14
5 Valvonnan maksullisuus	14
6. Aikataulut	15
Liite 1. Vuosina 2008 - 2010 toteutuneet ympäristöterveydenhuollon valvontaprojektit	16

Kuvailulehti

Julkaisun nimi

Raportti ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman 2008 -2010 toteumasta.

Tekijät

Työryhmä: Eeva Fieandt, Auli Karhunen, Antti Nurminen ja Ulla Poutiainen Evirasta, Päivi Aalto, Reetta Honkanen, Kaisa Mäntynen, Katariina Rautalahti ja Satu Räsänen Valvirasta sekä Anna Forsbacka, Laura Holkko, Niina Kupiainen, Jaakko Kuustonen, Kaarina Kärnä, Mervi Leikoski ja Anna Pukander Tukesista.

Tiivistelmä

Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV) ja Kuluttajavirasto (KUV) laativat yhteistyössä ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2008–2010. Kemikaalilain valvontaohjelma laadittiin yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) kanssa. Ympäristöterveydenhuollon yhteisellä valtakunnallisella valvontaohjelmalla ja sen sisältämällä toimialakohtaisilla valvontaohjelmilla koordinoidaan paikallis- ja aluehallinnon viranomaisten tekemää terveydensuojelun, elintarvikkeiden, kemikaalien, tupakkatuotteiden käytön ja myynnin, kuluttajaturvallisuuden sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa. Yhteisen valvontaohjelman tavoitteena on myös kehittää ja yhdenmukaistaa keskusvirastojen ohjausta kunnille ja muille valvontaviranomaisille, lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, vaikuttavuutta ja laatua sekä yhtenäistää valvontakäytäntöjä koko maassa.

Ohjelmakauden 2008 - 2010 päätyttyä keskusvirastot ovat laatineet tämän raportin, jossa kuvataan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman tavoitteiden toteutumista. Ohjelmakauden aikana keskusvirastojen ohjeistus kunnille ja muille valvontaviranomaisille on yhdenmukaistunut ja valvonnan suunnitelmallisuus on lisääntynyt. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö on yhdenmukaistettu niin, että suunnittelun tueksi on laadittu ympäristöterveydenhuollon yksi yhteinen valvontaohjelma erillisten valvontaohjelmien tilalle. Ohjelmakaudella kaikki toimialat on saatettu suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Valvonnan näkyvyys on parantunut, mm. paikalliset tiedotusvälineet ovat olleet kiinnostuneita valvonnan tuloksista, mikä on lisännyt valvonnan vaikuttavuutta. Toiminnanharjoittajien vastuuta turvallisuudesta ja omavalvontajärjestelmiä on painotettu. Maksullisen valvonnan osuus on lisääntynyt ohjelmakauden aikana, mutta maksullisuutta ei ole toteutettu kaikilta osin lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Ohjelmakaudella saadun palautteen mukaisesti toimialakohtaiset valvontaohjelmat valmistuvat jatkossa toukokuun loppuun mennessä.

Ohjelmakaudella 2011 - 2014 tulee edelleen kehittää ohjaamisen yhtenäisyyttä, mm. yhtenäisten painopisteiden avulla. Raportoinnin yhtenäistämiseksi on selkeä tarve oikean ja vertailukelpoisen tiedon saamiseksi, koska ohjelmakauden 2008 - 2010 valvonnan toteumaa ei voida raportoinnin puutteellisuuksien vuoksi arvioida kokonaisuutena. Raportoinnin osalta tulee kehittää sekä tietojärjestelmiä että (YHTI/KUTI sekä VTO) että ohjeistusta. Valvontaa on suunnattava riskiperusteisemmin sekä valvontasuunnitelmissa että tarkastuksilla ja valvontasuunnitelmiä tehtävä monivuotisemmiksi. Edelleen keskusvirastojen tulee yhtenäistää ohjeistustaan koskien suunnittelun riskiperusteisuutta, laatujärjestelmiä, henkilöstön riittävyttä ja osaamista, erityisilanteisiin varautumista sekä viestintää.

Asiasanat

Ympäristöterveydenhuollon valvonta, elintarvikevalvonta, kuluttajaturvallisuusvalvonta, kemikaalilain valvonta, tupakkalain valvonta, terveydensuojelulain valvonta, eläintautivalvonta, eläinten hyvinvoinnin valvonta, kunnan valvontasuunnitelma, valvontamaksut, valvontaohjelma

Kieli

Suomi, ruotsi

1 Johdanto

Ohjelmakauden aikana keskushallinnossa toteutettiin ympäristöterveydenhuollon osalta muutoksia. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV) ja Terveydenhuollon oikeus- turvakeskus (TEO) yhdistyivät vuonna 2009 uudeksi sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalan keskusvirastoksi, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoksi (Valvira). Kuluttajaturvallisuusvalvontatehtävät siirrettiin vuoden 2010 alussa Kuluttajavirastosta Turvatekniikan keskukseseen (nykyinen Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Tukes). Edelleen ohjelmakauden aikana valmistettiin kemikaalituotevalvonnan tehtävien keskittämistä Evirasta, Valvirasta ja SYKEstä Tukeisiin vuoden 2011 alusta. Ohjelmakauden päättyessä ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaisina toimivat siis Evira, Tukes ja Valvira, jotka ovat laatineet tämän raportin.

Myös alue- ja paikallishallinnossa tapahtui merkittäviä organisaatiomuutoksia. Vuonna 2010 saatettiin loppuun aluehallinnon uudistus, jossa seitsemän hallinnonalan tehtäviä organisoitiin uudelleen kahteen aluehallinnon viranomaiseen – aluehallintovirasto (AVI) ja elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus (ELY-keskus). Paikallishallinnon toimintaan vaikutti puolestaan vuonna 2009 hyväksytty laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista, jonka mukaan kunnassa tai kunnan yhteistoiminta-alueella tulee olla käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit, joilla ympäristöterveydenhuollon palvelut järjestetään. Järjestelyistä piti sopia vuoden 2009 loppuun mennessä ja yhteistoiminta-alueen tulee olla toiminnassa viimeistään 1.1.2013. Lain tavoitteena on koota ympäristöterveydenhuollon valvonta aiempaa suurempiin toimintayksiköihin. Valvontayksiköiden määrän odotetaan tuolloin olevan alle 65. Yksiköiden lukumäärä on valvontaohjelmakauden 2008 - 2010 aikana vähentynyt merkittävästi vuoden 2008 195:stä 79:ään vuoden 2011 alussa.

Ministeriötasolla ympäristöterveydenhuoltoa ohjaavien ministeriöiden ja keskusvirastojen tehtäväjako on tarkistettu mm. elintarvikevalvonnan ohjauksen osalta. Ohjelmakaudella ohjausta on koordinoitu yhteistyöryhmissä, kuten STM:n johtamassa ministeriöiden ja keskusvirastojen välisessä ympäristöterveydenhuollon yhteistyöryhmässä (YTH-ryhmässä), jossa on myös kunta-liiton ja AVI:en edustaja, sekä keskusvirastojen välisessä ympäristöterveydenhuollon keskusvirastojen välisessä työryhmässä (Ymppi-työryhmä), joka on vastannut mm. valtakunnallisen valvontaohjelman valmistelusta.

Yhteistoiminta-alueita koskevan lainsäädännön lisäksi ympäristöterveydenhuollon lakeihin on tehty ohjelmakaudella muutoksia. Ohjelmakaudella kaikki toimialat on saatettu suunnitelmallisen ja maksullisen valvonnan piiriin. Suunnitelmallisuuden osalta merkittävimmät muutokset tehtiin eläinlääkintähuoltolakiin, kun aluehallintovirastojen ja kuntien velvollisuus laatia valvontasuunnitelma kirjattiin lakiin. Vastaava aluehallintovirastojen valvontasuunnitelman laatimisvelvoite sisältyy uutena myös ohjelmakaudella valmisteltuun ja vuoden 2012 alusta voimaan tulevaan kuluttajaturvallisuuslakiin.

2 Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmat ja kunnan valvontasuunnitelma

Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmien tavoitteena on parantaa valvonnan suunnitelmallisuutta edistämällä sekä alue- että paikallistason valvontaviranomaisten valvontasuunnitelmien laatimista. Lisäksi valvontaohjelmien avulla yhtenäistetään keskusvirastojen ohjausta ympäristöterveydenhuollon alalla. Näitä tavoitteita on kauden aikana edistetty alla kuvatulla tavalla.

2.1 Valvontaohjelmien ja kunnan valvontasuunnitelman laatiminen

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2008 - 2010 oli jatkoa ohjelmalle, joka laadittiin vuodelle 2007. Kauden aikana ohjelmaa kehitettiin siten, että keskusvirastojen kuntiin ja aluehallintovirastoihin kohdistuvaa ohjausta pyrittiin tiivistämään ja yhdenmukaistamaan entisestään.

Valvontasuunnitelman laatiminen on tullut lakisääteiseksi seuraavasti:

- Vuonna 2007 elintarvikelain mukainen valvonta (koskee kaikkia elintarvikelain mukaisia valvontaviranomaisia);
- Vuonna 2007 kuluttajaturvallisuuslain¹ mukainen valvonta;
- Vuonna 2008 tupakkalain, terveydensuojelulain ja kemikaalilain mukainen valvonta;
- Vuonna 2011 eläinlääkintähuoltolain mukainen valvonta aluehallintovirastoissa; sekä
- Vuonna 2012 eläinlääkintähuoltolain mukainen valvonta kunnissa.

Kunnat ja soveltuvin osin muut ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaiset laativat valvontasuunnitelman ottaen huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliset valvontaohjelmat. Aluehallintovirastot arvioivat suunnitelmien laatimista sekä seurasivat niiden toteutumista alueellaan. Taulukkoon 1 on koottu tietoja kunnallisten valvontayksiköiden suunnitelmien laatimisesta ohjelmakauden eri vuosina.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden suunnitelmallinen valvonta on ohjelmakaudella lisääntynyt huomattavasti. Valvontayksiköt ovat ohjelmakauden aikana laatineet joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta ympäristöterveydenhuollon lakien edellyttämät valvontasuunnitelmat. Joidenkin kuntien osalta valvontasuunnitelmien puuttumiseen on todennäköisesti vaikuttanut kuntien yhteistoiminta-alueiden muodostaminen ja niiden toiminnan käynnistäminen, jolloin valvontasuunnitelmien laatimista ei ole pidetty kiireellisimpänä työnä. Valvontasuunnitelman osia (kuten tarkastussuunnitelmia sekä näytteenotto - ja analysointisuunnitelmia) on laadittu lähes kaikissa valvontayksiköissä.

Ohjelmakaudella 2008 - 2010 todettiin tarve kehittää entisestään keskusvirastojen ohjaamisen yhtenäisyyttä alue- ja paikallishallinnon suuntaan. Vuosien 2011 - 2014 valvontaohjelmaa onkin kehitetty siten, että sekä yhteinen ohjelma että toimialakohtaiset ohjelmat on koottu yhdeksi dokumentiksi. Valvontaohjelma ohjaa kunnan suunnitelman laatimista yhteisenä koko ympäristöterveydenhuollolle. Ohjelmaan on kirjattu ensimmäistä kertaa keskusvirastojen yhteiset painopisteet valvonnan kehittämiseksi ja ohjaamiseksi. Keskusvirastot edistävät valvontaohjelman mukaan myös valvontasuunnitelmien seurantaa.

¹ Vuoden 2011 loppuun asti Laki kulutustavaroiden ja kulutuspalvelusten turvallisuudesta (75/2004)

Taulukko 1. Kuntien valvontasuunnitelmien laatimisen kehitys ohjelmakaudella toimialoittain.

	Osuus kunnallisista valvontayksiköistä, joissa on laadittu valvontasuunnitelma eri vuosina (%)		
	2008	2009	2010
Elintarvikelaki	55	99	98
Kuluttajaturvallisuuslaki			99
Terveydensuojelulaki ¹⁾	60	63	76
Tupakkalaki ¹⁾	60	60	78
Kemikaalilaki ²⁾	77	90	90
Eläinlääkintähuoltolaki ³⁾	3	11	21
Valvontayksiköiden lkm (lkm kemikaalilain osalta)	195 (202)	132 (141)	122 (125)

1) Terveydensuojelu- ja tupakkalain osalta valvontasuunnitelmien lukumäärä on laskettu saatujen toteutuksen arviointien perusteella. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastosta tietoja ei kuitenkaan ole kaikilta osin saatu. Osa valvontayksiköistä on laatinut valvontasuunnitelman monivuotiseksi, eikä sitä ole aina toimitettu vuosittain aluehallintovirastoon.

2) Valvontayksiköiden lukumäärä eroaa muusta ympäristöterveydenhuollosta, koska osassa kuntia kemikaalilain mukainen valvonta on järjestetty ympäristönsuojelun yhteydessä.

3) Pakollinen vasta vuonna 2012

2.2 Valvontasuunnitelman hyväksyminen kunnassa

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmat tulee vuosittain käsitellä lautakunnassa (tai muussa monijäsenisessä toimielimessä). Menettelyllä varmistetaan päättäjien tiedonsaanti valvonnan kannalta oleellisista ja ajankohtaisista asioista, kuten valvontasuunnitelmien toteutumisesta ja resurssien riittävydestä.

Valvontasuunnitelmien käsittelyä ja hyväksyntää lautakunnissa tai muussa monijäsenisessä toimielimessä ei ole kokonaisuudessaan ympäristöterveydenhuollosta selvitetty, eikä siitä näin ollen ole saatavilla tarkkaa kokonaiskuvaa. Elintarvike- ja tuoteturvallisuusvalvonnan puolelta saatujen tietojen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että valvontasuunnitelmien käsittely- ja hyväksyntämenettely etenee kunnissa asianmukaisesti.

Elintarvikevalvonnan osalta asiaa on tarkasteltu aluehallintovirastojen tekemissä paikallisen valvonnan vaatimustenmukaisuuden auditoinneissa. Vuonna 2008 auditointeja tehtiin 23 valvontayksikköön (12 % kaikista yksiköistä) ja kaikissa niistä lautakunnan tekemä päätös suunnitelmasta ja sen seurannasta todettiin vaatimustenmukaisiksi. Vuoden 2009 osalta 13/14 auditoidusta yksiköstä kirjallinen elintarvikevalvontasuunnitelma oli olemassa asianmukaisesti hyväksyttynä. Kuluttajaturvallisuuslain mukaisen valvonnan raportoinnin perusteella valvontasuunnitelmia on hyväksytty lautakunnassa ohjelmakauden lopulla jo varsin kattavasti ja koko kauden ajan suunta oli kasvava (62 % vuonna 2008 ja 87 % vuonna 2010).

Valvontasuunnitelmien hyväksymistä kunnissa on seurattava jatkossa koko ympäristöterveydenhuollon osalta ja tätä varten raportointia on kehitettävä ja yhtenäistettävä.

2.3 Valvontasuunnitelman käsittely lääninhallituksessa

Aluehallintovirastot ovat ohjelmakaudella arvioineet kuntien valvontasuunnitelmia, laatineet arvioinnin niiden sisällöstä sekä antaneet palautetta kunnille valvontasuunnitelmista. Lisäksi aluehallintovirastot ovat elintarvikelain valvonnan osalta suorittaneet yksityiskohtaisempaa ar-

viointia kuntien elintarvikevalvonnan järjestämisestä nk. auditointimenettelyn avulla. Aluehallintovirastot ovat myös vuosittain koostaneet elintarvikevalvonnan osalta kuntien vastaukset EU-komissiolle toimitettavaan raporttiin Suomen elintarvikeketjun monivuotisesta valvontasuunnitelmasta ja niissä on arvioitu kuntien valvontasuunnitelmien toteutumista.

Aluehallintovirastot ovat arvioineet melko laajalti kuntien valvontasuunnitelmia. Arviointi on vaihdellut yhteenvedoista kuntakohtaisiin arviointeihin. Aluehallintovirastot ovat arvioinnin yhteydessä todenneet kuntien valvontasuunnitelmissa puutteita mm. tarkastusten sisällön määrittelyssä, tarkastusten riskiperusteisuudessa, näytteenotto- ja tutkimussuunnitelmissa sekä suunnitelmien toteutumisen arvioinnissa. Kuntien valvontasuunnitelmien kehittämiseksi on tärkeää, että kaikki valvontayksiköt saavat tulevaisuudessa myös yksikkökohtaista palautetta. Valvontaohjelmaan 2011 - 2014 on kirjattu, että keskusvirastot edistävät muun muassa valvontasuunnitelmien seurantaa ja että ohjelmakaudella käynnistetään auditointimenettelyn laajentaminen koko ympäristöterveydenhuoltoon.

3 Yhteisen valvontaohjelman ja kunnan valvontasuunnitelmien sisältö

Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontaohjelmassa on tavoitteena kuvata koko ympäristöterveydenhuollon suunnittelun yleiset periaatteet tarkastusten, näytteenoton ja muun valvonnan suuntaamiseksi kunnallisissa valvontayksiköissä. Tiedonkeruun ja raportointitapojen yhtenäistämistä on jatkettava, jotta analysointimahdollisuudet tämän tavoitteen onnistumisesta ympäristöterveydenhuollon kokonaisuuden osalta paranevat.

3.1 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastusten sisällön ohjeistusta on kehitetty kaikilla toimialoilla ohjelmakauden aikana. Kaikissa keskusvirastoissa on laadittu ja päivitetty ohjeita ja lomakkeita sekä järjestetty koulutusta tarpeen mukaan. Lisäksi Valvirassa päivitettiin kuntien laatujärjestelmän tueksi tarkoitettu terveysuojelun valvontaohjeisto (ns. YTERVA-kansio).

Keskusvirastot ovat eri työvälillä, kuten ohjeilla ja tarkastuslistoilla, ohjanneet tarkastusten sisältöä riskiperusteiseksi. Asiakirjamallien lisäksi hyvää hallintoa on edistetty mm. koulutuksissa, neuvonnalla ja ohjaamisella. Valvontamenettelyiden, kuten tarkastusten, kuvaamiseen on jatkossa kiinnitettävä huomiota, esimerkiksi laatuohjeistuksen yhteydessä.

Toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa on esitetty ohjeellisia suosituksia tarkastuksiin käytettäviksi ajoiksi. Suositusten tarkoituksena on tukea valvontaan tarvittavien voimavarojen suunnittelua ja kuvata tarkastuksen laajuutta. Keskusvirastoissa on ohjelmakauden aikana seurattu kohdetyypeittäin tarkastusten määrää ja niihin käytettyä työaika. Esimerkiksi elintarvikevalvonnassa vuonna 2010 yhteen tarkastukseen käytetty aika vaihteli 2,1 ja 8,4 tunnin välillä keskiarvon ollessa 3,7 tuntia.

Aluehallintovirastojen tekemien kuntien valvontasuunnitelmien arviointien perusteella ympäristöterveydenhuollon valvontakohteiden kartoittaminen oli ohjelmakaudella kesken, minkä vuoksi valvontakohteiden kokonaismäärästä ei saatu varmuutta. Arvioinnissa todettiin lisäksi puutteita mm. tarkastusten sisällön määrittelyssä ja tarkastusten riskiperusteisuudessa. Ohjeistusta olisi tarkennettava myös sen suhteen, että yhteistarkastus lasketaan tarkastukseksi kaikkien ympäristöterveydenhuollon lakien mukaiseen raportointiin, joiden mukaisia asioita tarkastuksella on tarkastettu.

Tarkastusten sisällön ja tarkastusaikojen seuraamiseksi ei ole ollut yhtenäistä seurantatapaa koko ympäristöterveydenhuollon osalta. Ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien (YHTI ja KUTI) valmistuttua keskusvirastot saavat aiempaa enemmän ja luotettavampaa tietoa valvonnasta. Valvontaohjelman 2011 - 2014 yhtenä painopisteenä on laadun kehittäminen, johon sisältyy auditointien laajentaminen koskemaan koko ympäristöterveydenhuoltoa. Laatuohjeistuskokoelmaa on myös mahdollista kehittää siten, että kaikkia toimialoja koskevat prosessit kuvattaisiin yhdenmukaisesti.

3.2 Valvontakohdetyyppien riskinarviointi ja riskiluokitus sekä valvontakohdetyyppien tarkastustiheys

Ympäristöterveydenhuollon kaikilla toimialoilla tavoitteena on valvonnan kohdentaminen riskiperusteisesti. Keskusvirastot ovat ohjeistaneet tämän periaatteen mukaisesti ympäristöterveydenhuollon valvontaa alue- ja paikallishallinnossa. Riskiperusteisessa valvonnassa on useita tasoja, kuten kohdetyyppi- ja kohdekohtainen taso. Ympäristöterveydenhuollon eri toimialoilla valvontakäytännöt ovat olleet erilaisia, minkä vuoksi myös riskinarviointia koskevassa ohjeistuksessa on ollut eroavaisuuksia. Ohjeistus on koettu hajanaiseksi, mikä on vaikeuttanut kuntien valvontasuunnitelmien laatimista riskiperusteisesti. Kunnat toivovat ohjeistuksen kehittävän paremmin heitä ohjaavaksi.

Keskusvirastojen välinen keskustelu riskinarvioinnista on aloitettu. Tarvitaan kuitenkin lisää kokemusta, ymmärrystä toimialakohtaisista riskinarviointimenettelyistä ja taustatietoa valvonnasta ennen kuin voidaan yhtenäistää kuntien ohjaamista riskinarvioinnissa. Tässä pohjana on keskusvirastojen avoin keskustelu ja ajatusten vaihtaminen. Riskiperusteisen ajattelun vahvistamista on ympäristöterveydenhuollossa jatkettava.

Osa valvontakohteista ja valvontatiheyksistä on määritelty lainsäädännössä ja osaan keskusvirastot ovat antaneet toimialakohtaisia ohjeita. Aluehallintovirastojen tekemien arviointien mukaan kuntien valvontasuunnitelmissa riskinarvioinnin kuvaaminen on esitetty puutteellisesti. Valvontaohjelman painopisteet on pääosin huomioitu valvontasuunnitelmissa, mutta kohdekohtainen riskiarviointi ei näy suunnitelmissa. Lisäksi suunnitelmia arvioitaessa on tullut esille, että riskinarvioinnin perusteella laskettuja tarkastustiheyksiä ei ole voitu ottaa tarkastustiheyden perustaksi, vaan suunnittelu on tehty olemassa olevien voimavarojen perusteella. Tähän ovat todennäköisesti vaikuttaneet toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa annettujen ohjeistuksien eroavaisuudet riskinarviointiin liittyen. Kuluttajaturvallisuusvalvonnan valvontasuunnitelma ohjeistettiin laadittavan realistiseksi, ts. käytettävissä olevien voimavarojen perusteella, vuoteen 2010 saakka. Nyt käytäntö on tältä osin yhtenäistetty ja ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmissa tulee näkyä sekä tarvittavien tarkastusten määrä että käytettävissä olevien resurssien mukainen suunnitelma.

Taulukossa 2 tarkastellaan ohjelmakaudella toteutuneiden tarkastusten määrää suhteessa suunniteltuihin tarkastuksiin. Suunniteltujen tarkastusten lisäksi kunnissa on tehty suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia. Tarkastusmäärien ja toteutuneiden tarkastusten vertailua hankaloittaa se, että osa valvontasuunnitelmista oli laadittu suhteessa resurssihin eikä suhteessa valvontatarpeeseen. Osa valvontayksiköistä on raportoinut suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksina myös ei-suunnitelmallista valvontaa, mikä vääristää tuloksia.

Raportointikäytäntöjen yhtenäistäminen on välttämätöntä oikean tiedon saamiseksi. Lisäksi ohjeistuksessa tulee jatkossa kiinnittää huomiota siihen, että valvontaan sisältyy sekä ennalta suunniteltuja valvontatoimenpiteitä, kuten tarkastuksia, mutta että myös sellaiset toimet, joita ei voida ennalta määritellä, tulee ottaa toiminnan suunnittelussa huomioon. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi kuluttajavalitusten perusteella tehtävä valvonta tai vesi- ja elintarvikevälikkeisten epidemioiden selvittäminen.

Taulukko 2. Toteutuneet tarkastukset suhteessa suunniteltuihin tarkastuksiin.

	2008	2009	2010
Elintarvikelaki	56 %	54 %	57 %
Kuluttajaturvallisuuslaki	68 %	66 %	65 %
Terveystensuojelulaki ¹⁾	88 %	73 %	65 %
Tupakkalaki ¹⁾	68 %	71 %	66 %
Kemikaalilaki ¹⁾	52 %	47 %	39 %

1) Vuosien 2008 ja 2009 osalta tiedot ovat Lapin ja Länsi-Suomen lääninhallitusten osalta puutteellisia. Lisäksi osa kunnista on raportoinut tarkastussuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia suunnitelman mukaisina tarkastuksina, mikä vääristää lukuja.

3.3 Näytteenoton ja valvontaprojektien ohjeistus

Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen ovat oleellinen osa elintarvikelain ja terveydensuojelulain mukaista valvontaa ja osittain niistä säädetään EU-tason säädöksissä. Evira ja Valvira ovat ohjeistaneet näiden toimialojen näytteenottoa sekä valvontaohjelmissaan että erillisillä ohjeilla. Näytemäärät ovat kuitenkin laskeneet vuosi vuodelta (ainakin elintarvikevalvonnassa), mihin osaltaan on syynä valvontaan suunnattujen resurssien väheneminen. Toisaalta näytemäärät ovat vähentyneet myös siitä syystä, että näytteiden tutkiminen kuuluu enenevässä määrin toiminnanharjoittajien omavalvontaan. Näytteenoton ja tutkimusten osalta on jonkin verran epäselvyyttä siitä, milloin kustannukset voidaan periä toiminnanharjoittajalta ja missä tapauksissa kustannukset ovat viranomaisen vastuulla, mikä on voinut myös vähentää viranomaisnäytteenottoa.

Tällä ohjelmakaudella on vasta harjoiteltu toiminnan pitkän aikavälin suunnittelua, joka mahdollistaa sen, että valvontaprojektit voidaan ottaa osaksi suunnitelmallista valvontaa. Tässä on vielä parannettavaa sekä kunnilla että keskusvirastoilla koko ympäristöterveydenhuollossa. Kuntien tulee projekteja suunnitellessaan pohtia sitä, milloin valvontaprojekti on osa normaalia valvontaa, jota vain toteutetaan projektimuotoisesti, ja milloin valvontaprojektilla on esimerkiksi kartoituksen luonne, jolloin kustannusten tulisi jakautua tasaisesti kaikille ao. alan toiminnanharjoittajille. Kuntien tulee myös varata riittävät resurssit muuhunkin kuin toiminnanharjoittajille maksulliseen näytteenottoon ja tutkimuksiin.

Keskusvirastot ovat sopineet uuden valvontaohjelman laatimisen yhteydessä, että myös toimialakohtaiset valvontaohjelmat valmistellaan toukokuun loppuun mennessä, jotta kunnat saavat ennakkotiedot seuraavan vuoden valvontaprojekteista ajoissa. Lisäksi keskusvirastojen tulee terävöittää monivuotista valvontaprojektien suunnittelua. Myös projektien ja näytteenoton ohjeistaminen kaipaa selventämistä ainakin siltä osin, että toiminnanharjoittajalle maksullisten toimenpiteiden määritelmä täsmentyy ja yhdenmukaistuu. Näytteenoton pätevyyden selvittäminen on aloitettu ja sen varmistaminen on seuraavan ohjelmakauden lisähaaste.

Keskusvirastot ovat ohjeistaneet valvontaprojektien toteutuksen toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa. Alueellisten valvontaprojektien järjestämisestä on sovittu aluehallintovirastojen kanssa tulossopimuksissa tai erillisissä neuvotteluissa. Kunnalliset valvontayksiköt ovat osallistuneet projekteihin omiin valvontatarpeisiin parhaiten soveltuvalla tavalla.

Valvontaprojektit ja niiden tavoitteet ovat hyvin erilaisia. Osa projekteista edistää esimerkiksi jonkin uuden säädöksen toimeenpanoa, jolloin osallistuminen on usein laajaa. Osa projekteista

tukee sellaista selvitystyötä, jossa tiedon voi saada muutamasta kunnasta, eikä tällöin tarvita kaikkien osallistumista. Kuluttajaturvallisuusvalvonnasta verraten suuri osa toteutetaan valvontaprojektien avulla, kun taas muilla toimialoilla projektien merkitys valvonnassa on vähäisempi. Projektien yhteydessä on usein laadittu uutta ohjeistusta ja järjestetty koulutusta. Näitä hyödynnetään valvonnassa muulloinkin kuin varsinaisena projektivuotena. Paikalliset tiedotusvälineet ovat mielellään julkaisseet valvontaprojektien tuloksia, mikä on parantanut valvonnan näkyvyyttä.

Liitteessä 1 on luettelo keskusvirastojen koordinoimista valtakunnallisista alueellisista valvontaprojekteista. Yhteensä valtakunnallisia valvontaprojekteja oli 42 kpl ja alueellisesti toteutettuja projekteja 22 kpl.

3.4 Raportointiohje

Keskusvirastot ovat keränneet toimialojensa valvontaa koskevat tiedot omien seurantamenetelmiensä mukaisesti ja raportointiohjeistus on ollut virastokohtaista. Ohjelmakaudella raportointiaikatauluja on sovitettu yhteen mahdollisuuksien mukaan. Aluehallintovirastojen tekemien arviointien ja nykyisen raportoinnin perusteella on ilmeistä, että valvonnan ohjeistuksessa on ohjelmakauden 2008 - 2010 aikana ollut puutteita. Kuntien tulkinnat ovat vaihdelleet huomattavasti esimerkiksi sen suhteen, mikä on katsottu suunnitelman mukaiseksi valvonnaksi.

Valvontayksiköistä kerättyjen tietojen erojen ja puutteiden vuoksi suunnitelmallisen valvonnan toteumaa ei voida arvioida kokonaisuutena. Valtakunnalliseen valvontaohjelmaan 2011 - 2014 on kirjattu, että kuntien valvontasuunnitelmien seuranta kehitetään ja valvontaohjelmakauden 2011 - 2014 painopisteitä ovat tietojärjestelmien ja ympäristöterveydenhuollon valvonnan laadun ja auditointien kehittäminen. Nämä toimenpiteet parantavat raportointia ja tukevat osaltaan valvonnan onnistumisen arviointia helpottavat yhdenmukaisen seurannan ja raportoinnin kehittämistä.

Jatkossa raportointia on yhtenäistettävä toimialojen kesken ja sitä on kehitettävä niin, että kerätään vain oleellisia tietoja (vähemmän kysymyksiä). Viranomaistoimijatietojärjestelmä VTO:ta, jota on käytetty yhteistoiminta-alueiden tilanteen selvittämisessä ja arvioinnissa sekä KUTI- ja YHTI-järjestelmien tukena, tulee kehittää toimimaan viranomaisia koskevan arviointitiedon kokoajana. Sinne voitaisiin koota esimerkiksi tiedot aluehallintovirastojen tekemistä valvontasuunnitelmien arvioinneista ja valvonnan auditoinneista.

4. Muita periaatteita ympäristöterveydenhuollon valvonnassa

Tehokkaan ja laadukkaan työskentelyn varmistamiseksi keskusvirastot ovat ohjelmakaudella 2008 - 2010 antaneet ohjeita koskien muun muassa laatujärjestelmiä, henkilöstön riittävyyden ja osaamisen arviointia, erityistilanteisiin varautumista sekä viestintää. Ohjeet ovat pääasiassa toimialakohtaisia. Kunnat odottavat yhteneväistä ohjeistusta keskusvirastoilta ja ohjelmakauden 2011 - 2014 aikana on laadun kehittämissuunnitelmassa tarkoitus yhtenäistää ohjeita mahdollisuuksien mukaan.

4.1 Voimavarojen riittävyys ja henkilöstön pätevyys

Ympäristöterveydenhuollon resurssit valvontayksiköissä ovat vähäisiä, eivätkä ne ole riittäneet kaikkiin keskeisiin ympäristöterveydenhuollon tehtäviin. Valvontayksiköissä ei myöskään aina ole riittänyt kaikille ympäristöterveydenhuollon toimialoille erikoistunutta henkilöstöä. Ympäristöterveydenhuollon resurssien käyttöön on ohjelmakaudella pyritty vaikuttamaan erityisesti valvontayksiköiden kokoa suurentamalla ja henkilöstön kokoamiselle yhteisen johdon alaisuus-

teen. Valvontayksiköiden lukumäärä on ohjelmakaudella vähentynyt 195:stä vuoden 2011 alkuun mennessä 79:ään.

Keskusvirastot ovat tehneet yhteistyötä mm. vuosittain järjestettävillä ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisilla ja alueellisilla koulutuspäivillä (yhteensä 8 pv/v). Ohjelmakaudella on järjestetty toimialakohtaista koulutusta alue- ja paikallishallinnolle (noin 4-12 pv/ vuosi/ toimiala). Tämän lisäksi aluehallintovirastot ovat kouluttaneet kuntien viranhaltijoita ns. työnohjauspäivissään vuosittain.

Toimivallan delegointia viranhaltijalle pidetään ympäristöterveydenhuollossa suositeltavana käytäntönä. Kuluttajaturvallisuusvalvonnassa kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 23 ja 24 §:ien mukainen toimivalta oli delegoitu viranhaltijoille vuonna 2010 yhteensä 97 valvontayksikössä (86 %). Vuosina 2008 ja 2009 vastaavat luvut olivat 142 (86 %) ja 109 (88 %). Tilanne lienee hyvin samankaltainen muillakin ympäristöterveydenhuollon toimialoilla.

Ohjelmakauden 2008 - 2010 aikana toiminnanharjoittajan vastuuta toiminnan lainmukaisuudesta on painotettu. Tällä kehityksellä on vaikutuksia valvovien viranomaisten toimintatapoihin ja resurssien tehokkaaseen käyttöön. Oma-valvonta-ajattelun kehittäminen jatkuu edelleen.

Valvontasuunnitelmien toteuman arvioinnin perusteella henkilöstön riittämättömyys koetaan edelleen useissa valvontayksiköissä syyksi siihen, miksi valvontasuunnitelmat eivät ole toteutuneet aiotulla tavalla. Muita syitä ovat mm. suunnitelman ulkopuoliset tehtävät sekä toimintaorganisaatiossa tapahtuneet muutokset.

Henkilöstön riittävyys ja pätevyys ovat haaste myös tulevaisuudessa. Keskeistä henkilöstön riittävyyden ja pätevyyden kannalta on yhteistoiminta-alueiden muodostaminen. Yhteistoiminta-alueiden muodostaminen on painopistealueena 2011 - 2014 valvontaohjelmassa. STM ja keskusvirastot ovat valmistelleet viranomaistietojärjestelmän VTO:n, jonka avulla aluehallintovirastot ovat arvioineet ja ohjanneet yhteistoiminta-alueiden muodostumista ja toiminnan käynnistämistä. VTO:ssa on ajankohtaiset tiedot yhteistoiminta-alueista ja niihin kuuluvista kunnista. VTO on sekä ministeriöiden, keskusvirastojen sekä aluehallintovirastojen käytössä. Valvontaohjelmassa 2011 - 2014 keskusvirastot ovat sitoutuneet tukemaan yhteistoiminta-alueiden muodostumista ja toiminnan käynnistämistä sekä ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoiden erikoistumista.

4.2 Laatu- ja laatujärjestelmät ympäristöterveydenhuollossa

Valvonnan laadukkuus, tasapuolisuus, suhteellisuus ja hallintolain mukaiset menettelyt ovat peruslähtökohta viranomaistoiminnalle. Keskusviranomaiset ovat tukeneet paikallisten valvontayksiköiden laatu- ja laatujärjestelmien laatimista työhöjeitä ja malliasiakirjoja. Lisäksi Valvira on koonnut terveydensuojelun ohjeita yhteen valvontaohjeistoon (YTERVA). Näitä asiakirjoja ja ohjeita pidetään yllä mm. keskusvirastojen internet- ja ekstranetsivuilla.

Elintarviketurvallisuuden osalta laatujärjestelmiä on selvitetty VAMU-auditoinneilla vuonna 2008. Laatujärjestelmä puuttui tai se oli päivittämättä 11 valvontayksikössä 23:sta. Lisäksi eräissä tapauksissa valvontatoiminta poikkesi laatukäsikirjan ohjeesta tai valvontamenettelyiden kuvaukset puuttuivat. Muussa ympäristöterveydenhuollon valvonnassa ei ole käytössä vastaavaa valvonnan auditointimenettelyä kuin elintarvikevalvonnassa on.

Laatujärjestelmien olemassaoloa tai käyttöä ei ole selvitetty koko ympäristöterveydenhuollossa. Valvontaohjelmassa 2011 -2014 ympäristöterveydenhuollon laadun kehittäminen on nostettu yhdeksi painopisteeksi. Se pitää sisällään muun muassa auditointien laajentamisen koskemaan koko ympäristöterveydenhuoltoa.

4.3 Varautuminen erityistilanteisiin

Varautumisesta erityistilanteisiin on säädetty laissa (esim. terveydensuojelu- ja elintarvikelain-säädäntö) tai se on huomioitu muutoin toimialakohtaisissa valvontaohjelmissa (kuten kuluttaja-turvallisuusvalvonta). Kuntia on veloitettu tekemään suunnitelma, jossa varaudutaan erityistilanteisiin.

Ympäristöterveydenhuollon ministeriöt, keskusvirastot, asiantuntijalaitokset, aluehallintovirastot sekä Kuntaliitto ovat yhteistyössä kirjoittaneet vuonna 2010 julkaistun Ympäristöterveyden erityistilanteet -oppaan (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:2), missä ohjeistetaan kuntia mm. erityistilanteisiin varautumisessa ja erityistilanteissa toimimisessa. Lisäksi on olemassa toimialakohtaisia erityistilanneohjeita. Erityistilanteisiin liittyen on pidetty myös koulutustilaisuuksia alue- ja paikallishallinnolle.

Saatujen kokemusten perusteella erityistilannetoiminnassa on edelleen kehitettävää niin paikallis-, aluehallinto- kuin keskusvirastotasolla. Erityistilanteita tulee harvakseltaan ja jokainen tapaus on hieman erilainen, jolloin rutiinia on vaikea saada kehittymään. Aluehallintovirastoilla on tärkeä rooli varmistaa alueellaan, että kunnalliset valvontayksiköt ovat varautuneet erityistilanteisiin.

4.4 Viestintä

Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö ovat keskeinen osa valvontatyötä. Yhä kasvavassa määrin on tärkeää, että kansalaisilla on kuva siitä, mitä ympäristöterveydenhuolto on. Toiminnanharjoittajien on tärkeä tuntea lainsäädännön vaatimukset ja saada viranomaisilta tarvittavaa opastusta sekä neuvontaa. Tärkeää on myös se, että poliittisilla päättäjillä on riittävästi tietoa ympäristöterveydenhuollon työn merkittävyydestä ja lainsäädännön velvoitteista, jotta työlle varataan riittävät resurssit. Myös oppilaitosten rooli osaavan työvoiman kouluttamisessa on tärkeä. Tiedotusvälineillä on omat tarpeensa nostaa ihmisten terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä asioita julkiseen keskusteluun. Jos näihin tarpeisiin ei vastata aktiivisesti viranomaisten toimesta, tietotyhjiöt täytetään muualta saatavilla tiedoilla.

Elintarvikevalvonnan auditointien perusteella, joissa ohjelmakauden aikana 14:ssä on tarkasteltu myös viestinnän suunnittelua, 36 %:lla kunnista oli viestintäsuunnitelma laadittuna. Valvonnan näkyvyyttä ja viestinnän suunnitelmallisuutta on tarpeen kehittää tulevaisuudessa niin paikallis-, aluehallinto- kuin keskusvirastotasolla. Ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelmassa 2011 - 2014 on ympäristöterveydenhuollon näkyvyyden lisääminen painopisteenä. Näkyvyyttä edistetään muun muassa ympäristöterveydenhuollon yhteisellä valvontaprojektilla.

5 Valvonnan maksullisuus

Suunnitelmallinen valvonta säädettiin maksulliseksi koko kunnallisessa ympäristöterveydenhuollossa vuonna 2007. Uudistuksen tavoitteena oli, että noin puolet ympäristöterveydenhuollon kustannuksista voitaisiin kattaa toiminnanharjoittajilta perittävillä maksuilla.

Ohjelmakauden aikana kunnat ovat perineet maksuja ympäristöterveydenhuollon valvonnasta kasvavassa määrin. Kunnat eivät kuitenkaan ole toteuttaneet maksullisuutta kaikilta osin lainsäädännön mukaisesti. Esimerkiksi elintarvikelain valvonnassa kuntien keräämät maksut kattavat vain noin 10 % siihen käytettävistä kustannuksista². Ohjelmakaudella 2011 - 2014 valvon-

² Hirn J. Päämääränä koottu ja tehokas ympäristöterveydenhuolto. Helsinki 2011.

tayksiköiden on kiinnitettävä erityistä huomiota suunnitelmallisen valvonnan maksullisuuden toteutumiseen, koska sillä on vaikutuksia muun muassa ympäristöterveydenhuollon valvonnan voimavaroihin ja valvontasuunnitelmien toteutumisiin.

Taulukko 5. Valvonnan maksullisuus ympäristöterveydenhuollon eri toimialoilla.

Sektorit	Monessako yksikössä valvontamaksuja on kerätty			Valvontamaksuina kerätty raha (M€)			Maksuina kerätty raha ei ole ollut ao. yksikön käytössä (%)			
	Vuosi	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Elintarvikelaki		145	122	107	2,36	2,58	2,99	35	32	30
Terveysturvallisuuslaki ¹		-	-	-	0,32	0,71	0,89	-	-	-
Tupakkalaki ^{1,2}		-	-	-	0,04	0,42	1,09	-	-	-
Kemikaalilaki		-	-	-	0,03	0,02	0,06	-	-	-
Kuluttajaturvallisuuslaki		119	105	100	0,20	0,20	0,18	-	-	-
Eläinlääkintähuolto		ei valvontamaksuja								

1. Terveysturvallisuus- ja tupakkalain valvonnan osalta vuoden 2008 suunnitelmallisen valvonnan maksuja ei ole peritty täysimääräisinä tai tiedot on raportoitu puutteellisesti lääninhallituksille. Vuosien 2008 - 2009 tiedot puuttuvat osasta Länsi-Suomen ja Lapin lääniä.

2. Tupakkalain muutos koskien tupakkatuotteiden vähittäismyynnin luvanvaraisuutta tuli voimaan 1.4.2009. Valvontayksiköt perivät maksun tupakkatuotteiden vähittäismyynninlupasta sekä vuosittaisen valvontamaksun tupakkatuotteiden myynninvalvonnasta

6. Aikataulut

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma ja sen päivitykset valmistuivat sovitussa aikataulussa eli edeltävän vuoden toukokuun loppuun mennessä. Samoin toimialakohtaisten valvontaohjelmien aikataulu on ollut sovitun mukainen eli päivitykset ovat valmistuneet heinäkuun loppuun mennessä. Viivästystä on ollut ainoastaan ruotsinkielisen käännöksen osalta.

Ohjelmakaudella on saatu palautetta siitä, että myös toimialakohtaiset valvontaohjelmat pitäisi olla kuntien käytettävissä aikaisemmin. Ohjelmakaudella 2011 - 2014 on valvontaohjelmaan kirjattu, että toimialakohtaiset valvontaohjelmat valmistuvat toukokuun loppuun mennessä.

Liite 1. Vuosina 2008 - 2010 toteutuneet ympäristöterveydenhuollon valvontaprojektit

Toimiala (projektien lkm)	Valvontaprojektin nimi	Toteutumisvuosi
Elintarvikevalvonta (yht. 10 kpl)	1. Seurataan ja edistetään kuntien välistä yhteistoimintaa 2. Kehitetään elintarvikevalvonnan laatua 3. Elintarvikevalvonnan (ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan) raportoinnin kehitystyö 4. Ennakkokyselyt valvonnan auditointien apuvälineinä 5. Elintarvikevalvonnan malliasiakirjojen laatiminen	2008
	1. Pakkausmerkintäkampanja 2. Kehitetään, yhtenäistetään ja vakiinnutetaan muuntogeenisten elintarvikeraaka-aineiden ja valmiiden tuotteiden omavalvonnan valvontaa	2009
	1. Selvitetään hyväksymättömien terveysväitteiden käyttöä elintarvikkeiden markkinoinnissa ja tarkastetaan, täyttävätkö väitteitä kantavat elintarvikkeet ravintosisältöprofiilin kriteerit 2. Lisäaineet, aromit ja entsyymit 3. Tutkimushankkeet zoonosien esiintyvyydestä elintarvikkeissa	2010
Terveysuojelulain mukainen valvonta (yht. 1 kpl)	1. Kiinteistöjen vesilaitteiden liittäminen talousvesiverkostoon –selvitys	2008
Tupakkalain mukainen valvonta (yht. 6 kpl)	1. Ravintolatupakoinnin valvontahanke 2. Valviran toteuttama monitorointi: Selvitettiin tupakkalain muutoksen 1.6.2007 vaikutuksia ravintoloiden talouteen ja kokonaistoimintaan 3. Tupakkalain (700/2006) voimaantuloon liittyvä tiedonkeruu	2008
	1. Ravintolatupakoinnin valvontahanke 2. Valviran toteuttama monitorointi: Seurattiin ravintoloiden myynnin arvonkehitystä 3. Tupakkalain (700/2006) voimaantuloon liittyvä tiedonkeruu	2009
Kemikaalivalvonta (yht. 2 kpl)	1. Vapaa-ajan kemikaalit 2. EuroBiocides (projekti suunnattu vain kuntiin, missä toimi biosidejä markkinoille saattavia yrityksiä)	2008
Kuluttajaturvallisuusvalvonta (yht. 25 kpl)	1. Uimarantojen turvallisuus Lääninhallitusten järjestämät alueelliset valvontaprojektit: 2. Laskettelupalveluiden turvallisuus (Etelä-Suomen lääninhallitus, Oulun lääninhallitus, Itä-Suomen lääninhallitus) 3. Talviuintipaikkojen turvallisuus (Etelä-Suomen lääninhallitus) 4. Kynttilätuotteiden turvallisuus (Oulun lääninhallitus) 5. Skeittauspaikkojen turvallisuus (Länsi-Suomen lääninhallitus) 6. Leikkikenttien turvallisuus (Itä-Suomen lääninhallitus) 7. Matkailukeskusten leikkikenttien turvallisuus (Lapin lääninhallitus) 8. Lasten pulkkamäkien ja lapsille tarkoitettujen rinteiden turvallisuus laskettelukeskuksissa (Lapin lääninhallitus)	2008

Toimiala (projektien lkm)	Valvontaprojektin nimi	Toteutus- vuosi
	1. Ohjelmapalveluiden turvallisuus Lääninhallitusten järjestämät alueelliset valvontaprojektit 2. Maastohiihtolatujen turvallisuus (Etelä-Suomen lääninhallitus, Lapin lääninhallitus) 3. Leikkikenttien turvallisuus (Etelä-Suomen lääninhallitus) 4. Talviuintipaikkojen turvallisuus (Länsi-Suomen lääninhallitus) 5. Skeittauspaikkojen turvallisuus (Länsi-Suomen lääninhallitus) 6. Konevuokraamojen vuokraamista koneista ja laitteista annettavat käyttö- ja huolto-ohjeet sekä laitteiden huollon ja kunnossapidon seuranta (Itä-Suomen lääninhallitus) 7. Yleisötilaisuuksien turvallisuus (Oulun lääninhallitus) 8. Ratsastuspalveluiden turvallisuus (Oulun lääninhallitus) 9. Veteen liittyvien ohjelmapalveluiden valvontaprojekti (koskenlasku ja melontasafarit) (Lapin lääninhallitus)	2009
	1. Yleisötilaisuuksien turvallisuus Lääninhallitusten järjestämät alueelliset valvontaprojektit 2. Sisäkiipeilypaikkojen turvallisuus (Etelä-Suomen aluehallintovirasto) 3. Konevuokraamojen koneille ja laitteille antamat käyttö- ja huolto-ohjeet sekä laitteiden huollon ja kunnossapidon seuranta (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto) 4. Maastohiihtolatujen turvallisuus (Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto) 5. Vaihtoehto- / uskomushoittojen tarjoajien kartoitus (Itä-Suomen aluehallintovirasto) 6. Leikkikenttien turvallisuus (Pohjois-Suomen aluehallintovirasto) 7. Alamäkipyöräilyn turvallisuus (Lapin aluehallintovirasto) 8. Laskettelupalveluiden turvallisuus (Lapin aluehallintovirasto)	2010
Eläinlääkintähuollon valvonta (yht. 25 kpl)	1. Helposti leviävien eläintautien valmiuden kehittäminen 2. Täydentävien ehtojen kokonaisarviointi ja kehittämisehdotusten tunnistaminen 3. Sivutuoteasetuksen ja MMM:n asetuksen N:o 1374/2004 mukainen sivutuotteiden hävittämisen valvonnan tehostaminen 4. Nautarekisterin hyödyntäminen riskiperusteisen hyvinvointivalvonnan kehittämisessä 5. Tuotantotilojen lääkekirjanpidon tarkastukset 6. Sisämarkkinakauppa – viranomaisvalvonnan ohjeistus ja valvonnan yhtenäistäminen 7. Eläinten ulkokasvatusolosuhteiden vaatimukset: <ul style="list-style-type: none"> - Porojen ulkotarhakasvatus ja säänsuojat - Lampaiden ulkokasvatus ja säänsuojat - Hevosten ulkokasvatus ja säänsuojat - Highlander -nautojen ulkokasvatus ja säänsuojat - Rekikoiratarhojen tarkastusohjeen kehittäminen 	2008

Toimiala (projektien lkm)	Valvontaprojektin nimi	Toteutus- vuosi
	8. Riskinarviointi eläinten hyvinvoinnissa 9. Tuotantotilojen lääkekirjanpidon tarkastukset 10. Kyyhkysten rokottaminen newcastlentautia vastaan 11. Valmiussuunnitelmien päivitys 12. Valmiusvarastojen inventaario ja tarvittava täydennys 13. Valmiusharjoitukset ja -koulutus	2009
	1. Riskinarviointi eläinten hyvinvoinnissa 2. Broilereiden suojeludirektiivin valmistautuminen 3. Teurastamoiden eläinsuojeluvalvonta 4. Sivutuotealan laitosten valvonnan tehostaminen 5. Traces-koulutus virkaeläinlääkäreille 6. Lehmien ja hiehojen jaloitteluvaatimuksen noudattamisen valvonta 7. Eläinlääkäreiden kuukausi-ilmoitukset 8. Valmiussuunnitelmien päivitys 9. Valmiusvarastojen inventaario ja tarvittava täydennys 10. Valmiusharjoitukset ja -koulutus 11. Eläinlääkäreiden lääkkeiden käytön, luovuttamisen ja määräämisen sekä lääkekirjanpidon ja potilaskortiston tarkastukset 12. Tuotantotilojen lääkekirjanpidon tarkastukset	2010